

*Поляков С. Ю.,
завідувач кафедри загальновійськових та правових дисциплін
військово-юридичного факультету
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

ОБОРОННЕ ПЛАНУВАННЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Анотація. Стаття присвячена розгляду сучасного стану оборонного планування в Україні. Запропоновано шляхи удосконалення законодавчого регулювання оборонного планування в Україні.

Ключові слова: оборонне планування, стратегічне планування, Стратегія національної безпеки та оборони України.

Постановка проблеми. Сфера національної безпеки та оборони України завжди привертала увагу науковців, які зацікавлені та не байдужі до воєнної проблематики. Адже зазначена сфера є досить важливою не лише для України, а й для будь-якої держави, що прагне мати потужну армію, високі стандарти та надійний рівень захищеності своєї територіальної цілісності і державного суверенітету. Для цього серед важливих наукових завдань необхідно виділити розкриття сутності оборонного планування, стратегічного планування, організація яких регулюється базовими нормативно-правовими актами; надання характеристики основних напрямів реформування законодавства у сфері оборони та запропонування шляхів щодо його удосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з цієї теми. Різноманітні проблеми теорії та практики у сфері оборони, безпеки досліджувалися тією чи іншою мірою у роботах таких вітчизняних та зарубіжних науковців: О. Ф. Андрійко, О. М. Бандурки, Ю. П. Битяка, М. П. Вавринчука, В. М. Гарашука, Є. І. Григоренка, І. Ф. Коржа, В. М. Олуйко, Г. П. Ситника, Ю. С. Шемшученка та інших. Однак урахувавши те, що законодавство у воєнній сфері постійно оновлюється, та те, що сучасний стан функціонування української армії стрімко змінюється, необхідно приділяти увагу питанням, які ще не були об'єктами наукового осмислення вчених.

Тому метою статті є дослідження, яке полягає у роботі, узагальненні та обґрунтуванні головних напрямів удосконалення засад забезпечення необхідного рівня організації оборонного планування в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Чинним законодавством України визначено, що оборонне планування є складовою частиною системи стратегічного планування та управління державними ресурсами у сфері оборони, що здійснюється у встановлені законом строки з метою забезпечення необхідного рівня обороноздатності держави шляхом обґрунтування перспектив розвитку Збройних Сил України та інших військових формувань з урахуванням характеру реальних і потенційних загроз у воєнній сфері та економічних можливостей держави, із зазначенням конкретних заходів, виконавців та термінів їх реалізації [1].

З наведеного визначення виходить, що оборонне планування є складовою частиною функції державного управління, що визначає мету, завдання, пріоритети та комплекс заходів щодо реалізації державної політики у сфері оборони та військового будівництва. Таку функцію здійснює стратегічне планування, частиною якого є оборонне планування.

Уже із самої назви «стратегічне планування» зрозуміло, що воно повинно здійснюватися через існування певної стратегії.

Авторами по-різному визначається поняття стратегії у широкому сенсі. Це й мистецтво управління політичною боротьбою [2, с. 153]; і цілі та черговість їх реалізації; мистецтво, яке передбачає уміння прогнозувати ситуації [3, с. 81-82], і система рішень, спрямованих на досягнення цілей [4, с. 303]. При цьому під Стратегією національної безпеки розуміється узгоджена за цілями, завданнями, умовами, засобами та часом програма практичних дій із забезпечення національної безпеки [4, с. 303]. Закон України «Про організацію оборонного планування» містить дещо схоже визначення Стратегії національної безпеки України. Так, під останньою розуміється узгоджена за метою, завданнями, умовами й засобами довгострокова комплексна програма практичних дій щодо забезпечення захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз. Стратегія національної безпеки України є основою для комплексного планування діяльності органів державної влади у сфері оборони і національної безпеки.

У таких визначеннях Стратегії національної безпеки одразу привертає увагу те, що Стратегія називається програмою. Враховуючи те, що в Україні прийнято Державну комплексну програму реформування і розвитку Збройних Сил України на період до 2017 року, вбачається, що один документ замінює інший, та взагалі у цьому випадку незрозумілим є різниця між ними за ієрархічною системою та за змістом. На той факт, що Стратегія національної безпеки фактично отожднюється з поняттям Програма (План), що далеко не одне й те саме, звертали увагу і такі науковці, як Г.П. Ситник, В.М. Олуйко, М.П. Вавринчук [5, с. 253].

На вирішення цього питання запропоновано нове визначення Стратегії національної безпеки та оборони, що міститься у Проекті Закону про внесення змін до Закону України «Про організацію оборонного планування» (щодо удосконалення норм Закону) від 12 грудня 2012 року [6]. Так, у ньому зазначається, що Стратегія національної безпеки України – це документ, у якому вказані визначені в державі загальні принципи, пріоритетні цілі, завдання і механізми із захисту життєво важливих інтересів особи,

суспільства й держави від зовнішніх та внутрішніх загроз. Стратегія національної безпеки України є основою для комплексного планування діяльності органів державної влади у сфері оборони і національної безпеки.

На нашу думку, те, що суб'єкт права законодавчої ініціативи намагається відійти від словосполучення «довгострокова комплексна програма практичних дій», є цілком слушним та правильним. Позначення Стратегії як документа, у якому визначаються загальні принципи, пріоритетні цілі, завдання та механізми із захисту життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави, повністю відображає призначення Стратегії національної безпеки України. А вже Стратегія воєнної безпеки, будучи складовою частиною Стратегії національної безпеки України, визначає напрями запобігання та нейтралізації реальних і потенційних загроз національній безпеці України у воєнній сфері. Але поки що із чинного законодавства виходить, що Стратегія воєнної безпеки є складовою частиною довгострокової комплексної програми практичних дій щодо забезпечення захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства й держави від зовнішніх і внутрішніх загроз. А це є неузгодженим та не відповідає дійсності.

Прив'язка до словосполучення «довгострокова комплексна програма практичних дій», що міститься у чинному законодавстві, також ставить під сумнів і визначення терміну «стратегічний оборонний бюлетень». Так, згідно із статтею 1 Закону України «Про оборонне планування» стратегічний оборонний бюлетень – це концептуальний довгостроковий програмний документ з реформування і розвитку Збройних Сил України та інших складових Воєнної організації держави. Знову згадування про таку «програму» наводить на думку, що оборонне планування базується на певній програмі, про яку неодноразово згадується при визначенні важливих головних термінів у сфері організації оборонного планування.

І знову більш точним, на наш погляд, є запропоноване у вже згаданому нами проекті Закону України визначення Стратегічного оборонного бюлетеня України, під яким розуміється концептуальний документ з реалізації державної політики у сфері оборони, в якому визначаються тенденції розвитку безпекового середовища, ризику і загрози національній безпеці України, перспективна модель сил безпеки та оборони, стратегія її досягнення та необхідні ресурси. Вдалою є запропонована конкретизація того, що Стратегічний оборонний бюлетень України розробляється Міністерством оборони України за результатами проведення оборонного огляду та затверджується Президентом України. У Стратегічному оборонному бюлетені України визначаються основні засади безпекової та оборонної політики України; безпекове середовище; потреби в ресурсах на оборону держави; перспективна модель складових сил безпеки та оборони, стратегія її реформування і розвитку.

Однак аналізуючи такі позитивні кроки потенційного удосконалення українського законодавства у сфері оборони, ми не погоджуємося з тим, що термін перспективного планування підлягає вилученню із нормативно-правового поля. Суб'єктом права законодавчої ініціативи пропонується введення, на наш погляд, більш вдалої, ніж існує на цей час, норми про те, що оборонне планування – складова частина системи державного стратегічного планування

щодо визначення цілей, напрямів, пріоритетів розвитку сил безпеки та оборони, завдань, заходів і строку їх реалізації, а також чисельності особового складу, озброєння, військової і спеціальної техніки, обсягів матеріально-технічних, енергетичних, фінансових, інформаційних ресурсів, продовольства, земельних і водних ділянок, комунікацій, фондів та майна з метою досягнення необхідного рівня спроможностей сил безпеки та оборони. Проте яке б досконале визначення оборонного планування не пропонувалося, воно завжди було, є і буде складовою частиною перспективного планування. А тому на нормативному рівні беззаперечно необхідне існування закріпленого визначення стратегічного планування, щоб розуміти, частиною якого цілого є його складова та які ще частини складають це ціле.

Висновки. Підводячи підсумок запропонованої статті, слід перш за все погодитися з тим, що позитивним кроком на шляху будівництва правової держави із прагненням створення потужної армії є існування пропозицій щодо законодавчого удосконалення оборонної сфери нашої держави. Але будь-які законодавчі зміни повинні бути глибоко осмисленими та ґрунтуватися на здобутках уже придбаного досвіду з урегулювання оборонних питань, питань безпеки, питань воєнної сфери. Перспективи подальших пошуків автора у цьому науковому напрямі будуть спрямовані на поглиблення дослідження питань у сфері оборонного планування та національної безпеки.

Література:

1. Про організацію оборонного планування : Закон України від 18 листопада 2004 року № 2198-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 4. – Ст. 97.
2. Словарь русского языка / Сост. С.И. Ожегов. – 15-е изд. – М.: Рус. яз., 1984. – 816 с.
3. Краткий политологический словарь / Под ред. С.Г. Рябова, З.И. Тимошенко. – К.: РАПО Укрвузполиграф, 1992. – 104 с.
4. Геополитика, международная и национальная безопасность: Словарь-справочник / Сост.: А.А. Абдурахманов, В.А. Барышполец, Д.В. Барышполец, В.Л. Манилов. – М.: Пробел, 1999. – 375 с.
5. Ситник Г.П., Олуйко В.М., Вавринчук М.П. Національна безпека України : теорія та практика : Навчальний посібник. – За заг. ред. Г.П. Ситника. – Хмельницький; Київ: Вид-во «Кондор», 2007. – 616 с.
6. Про внесення змін до Закону України «Про організацію оборонного планування» (щодо удосконалення норм Закону) : Проект Закону України від 12 грудня 2012 року № 0910.

Поляков С. Ю. Оборонное планирование в Украине: современное состояние и перспективы развития

Аннотация. Статья посвящена рассмотрению оборонного планирования в Украине на современном этапе. Предложены пути усовершенствования законодательного регулирования оборонного планирования в Украине.

Ключевые слова: оборонное планирование, стратегическое планирование, Стратегия национальной безопасности и обороны Украины.

Polykov S. Defense planning targets in Ukraine: current state and prospects of development

Summary. The article is devoted to defense planning stage in Ukraine. Ways to improve the legislative regulation of defense planning in Ukraine.

Key words: defense planning, strategic planning, Strategy of national security and defense of Ukraine.